

**Mandatul imperativ și mandatul
reprezentativ în unele state
membre ale UE și în SUA**

studiu documentar

septembrie 2021

Lucrările elaborate în cadrul Direcției studii și documentare legislativă au caracter documentar și nu reprezintă punctul de vedere al Camerei Deputaților.

Documentele legislative oficiale au fost consultate în limba de origine, iar traducerea informațiilor relevante selectate nu reprezintă o traducere oficială, fiind furnizată ca un mijloc de înțelegere a unui document original, scris în altă limbă.

Baza de date cuprinzând totalitatea studiilor elaborate de Direcția studii și documentare legislativă poate fi accesată prin intermediul paginii de Intranet a Camerei Deputaților la adresa: <http://www.cdep.ro/infoparl/dip.studii?par1=2021>

Documentare și sinteză: Sebastian Simion
Consilier parlamentar - Direcția studii și documentare legislativă
Palatul Parlamentului, str. Izvor nr.2-4, sect.5, București
Tel: 021.316.03.65; 021.414.13.50/ 51, Interior 1350/1349, camera 5070
E-mail: sebastian.simion@cdep.ro

CUPRINS

CONSIDERAȚII INTRODUCTIVE.....	4
OPINIILE COMISIEI EUROPENE PENTRU DEMOCRAȚIE PRIN DREPT (COMISIA DE LA VENEȚIA) CU PRIVIRE LA LIMITELE MANDATELOR ALEȘILOR LOCALI	5
MANDATELE ALEȘILOR LOCALI - ROMÂNIA, CROAȚIA, FINLANDA, FRANȚA, GERMANIA, ITALIA, POLONIA, SLOVACIA, SPANIA, SUECIA, UNGARIA.....	7
STATELE UNITE ALE AMERICII.....	12
BIBLIOGRAFIE	17

Considerații introductive

Sistemele electorale și tipologia mandatelor

Sistemele electorale contemporane sunt caracterizate de o amplă varietate funcțională (există sisteme majoritare, sisteme pluralitare, sisteme proporționale și sisteme mixte, fiecare dintre acestea incluzând un număr de sub-tipuri; există sisteme cu vot deschis, cu vot pe listă închisă sau cu vot pe listă blocată, sisteme electorale care permit participarea nu doar a partidelor dar și a asociațiilor electorale de circumscripție – constituite în mod specific pentru susținerea unui candidat; sisteme cu alegeri primare sau cu alegeri indirecte ș.a.m.d.). Clasificarea se poate face și în funcție de obiectul votului, tipul și numărul de voturi, de natura și mărimea circumscripțiilor.

Diversitatea sistemelor electorale se constată și în modul de desfășurare a alegerile locale: Bulgaria, România, Slovacia, Spania, Turcia și municipiile mari ale Franței, spre exemplu, utilizează alegeri pe liste închise și blocate; Austria, Belgia, Cipru, Estonia, Italia și Slovacia utilizează listele închise dar neblocate (electorul alege cărui candidat de pe lista de partid îi dă votul); sistemul cu listă deschisă este utilizat de Norvegia, în Franța fiind uzual pentru comunele cu sub 250 de locuitori. De menționat că democrațiile în proces de consolidare (“tinere”) preferă votul pe liste închise și blocate și la alegerile generale dar și la alegerile locale (scopul fiind instituționalizarea sistemului de partide și prevenirea instabilității politice, partidele fiind văzute ca principalele canale de manifestare a participării politice). Fiecare sistem are avantajele și dezavantajele sale, de cele mai multe ori modificările – atunci când intervin – nu țin cont de cercetarea empirică a proceselor electorale desfășurate pe parcursul a suficiente cicluri electorale și de concluziile generate de aceasta. La modul general, aceste sisteme (și ne referim în special la cele întâlnite în Europa) sunt circumscrise principiilor democrației reprezentative (alegeri periodice libere, mandat reprezentativ și exercitarea liberă a mandatului).

Mandatul, în accepțiunea sa de bază, definește autoritatea legitimă garantată de un corp electiv (în numele căruia se exercită). Altfel spus, mandatul reflectă ideea unui corp deliberativ care deține autoritatea legitimă de a legifera (guverna) în urma unui proces electoral democratic. Mandatul poate fi reprezentativ și imperativ.

Mandatul imperativ: este acel tip de mandat prin care reprezentanții aleși elaborează și pun în practică politici publice conform mandatului primit de la un corp electiv. Acest tip de mandat poate fi condiționat de sarcini prestabilite sau, altfel spus, reprezentantul ales este obligat să acționeze în conformitate cu instrucțiunile transmise de electorat. Mandatul este limitat (politologii numesc acest tip de mandat drept un „mandat rigid”) însă controlul electoratului asupra aleșilor este mult mai solid, având la dispoziție instrumentul revocării (în sensul de *recall*). În practica electorală este utilizat mai ales în America de Nord și de Sud (în Statele Unite ale Americii practica „rechemării”/*recall* este utilizată în cea mai mare parte a statelor componente).

Mandatul reprezentativ reflectă voința electoratului însă nu de o manieră imperativă (nu poate fi condiționat cu anumite sarcini prestabilite); deținătorul mandatului

reprezentativ va acționa conform aprecierilor proprii în vederea obținerii rezultatelor optime (conform obiectivelor enunțate în programele electorale și apreciate, prin vot, de către electorat). Mandatul reprezentativ este, în principiu, irevocabil (dacă legea nu stabilește măsuri de prevenire a migrației politice post-alegeri pentru anumite categorii de aleși); irevocabilitatea oferă garanții suplimentare funcționalității sistemului. O variantă de mandat reprezentativ este mandatul cu orientare de partid, în care alesul devenit consilier local își pierde mandatul în momentul în care nu mai este membru al partidului pe listele căruia a candidat (vot reprezentativ cu orientare de partid; nu este un mandat imperativ în sens juridic, electoratul nu mai intervine în pierderea mandatului, partidul fiind cel care gestionează situația pe întreg parcursul ciclului electoral). Participarea civică directă se exercită prin referendum local, petiționare sau prin recurgerea la filtrul instanțelor. Revocarea (care nu este similară procedurii *recall* de tip american) este reglementată și atribuită unor autorități specifice.

Opiniile Comisiei Europene pentru Democrație prin Drept (Comisia de la Veneția) cu privire la limitele mandatelor aleșilor locali

[Comisia de la Veneția, în opinia cu privire la revocarea primarilor și aleșilor locali](#), ținând cont de reglementările și de practicile naționale existente în acest domeniu în statele europene și nu numai, a formulat o serie de observații (pornind de la o situație specifică existentă în Republica Moldova, în contextul demiterii primarului Chișinăului, dar fără intenția de a trata exclusiv acest caz particular) cu privire la mandatul reprezentativ și mandatul imperativ, respectiv mecanismele de rechemare și de revocare (*recall* și *revocation*, documentul menționând eventualitatea existenței sau inexistenței nuanțelor lingvistice în alte limbi decât limba engleză).

În documentul menționat, la Cap. II (*Remarci generale/Principii de bază: democrația reprezentativă și libertatea (în exercitarea) mandatului*) se precizează că mandatul imperativ nu se situează în conformitatea principiilor democrației reprezentative. Definind termenii, Comisia distinge juridic între *recall* (rechemare - un procedeu de demitere prin vot direct) – mecanism prin care alegătorii au puterea de a demite direct un reprezentant ales – și revocare, procedeu care desemnează capacitatea (conferită prin lege) unui alt organism administrativ de a retrage un mandat. Revocarea și *recall*-ul sunt instrumente politice care implică responsabilitatea politică, opuse destituirii (sanțiune impusă ca urmare a încălcării legislației). În legislația statelor europene doar într-un număr restrâns de cazuri întâlnim reglementarea încetării mandatului înainte de termen (pentru reprezentanții aleși la nivel central și/sau local) prin rechemare (*recall*), mandatul imperativ fiind considerat un concept depășit pentru democrațiile liberale occidentale.

Urmând [Recomandările Adunării Parlamentare 1791 \(2007\)](#) și [Rezoluției 1547 \(2007\)](#) cu privire la starea democrației și drepturilor omului în Europa, Comisia de la Veneția a adoptat respectivul [raport cu privire la mandatul imperativ și practicilor similare](#), în sesiunea din iunie 2009. În cuprinsul său, documentul arată că mandatul imperativ *stricto sensu* și procedura de „*recall*” reprezintă practici necunoscute (neaplicate) în

Europa, chiar dacă un număr de state care sunt membre ale Consiliului Europei au prevăzută, în legislație, posibilitatea partidelor de a solicita demiterea aleșilor care părăsesc afilierea politică, după câștigarea mandatelor; principiile constituționale de bază interzic mandatul imperativ și orice alte forme de dependență care ar greva reprezentativitatea mandatului „*piatra unghiulară a constituționalismului democratic european*”.

Procedura de *recall* a oficialilor aleși înzestrează alegătorii cu un mecanism (exercitat prin vot popular) de înlocuire din funcție a aleșilor (înainte de termen) fără a mai aștepta finalului ciclului electoral normal. Este o modalitate de impunere a responsabilității politice față de votul primit care afectează principiile democrației reprezentative (prin care alegătorul își transferă o parte a drepturilor suverane reprezentantului care, în baza acestei legitimități, ia decizii și adoptă politici de interes general). În acest sistem, alegerile periodice, în cadrul cărora alegătorii optează pentru reînnoirea/sau nu a mandatelor aleșilor, constituie principalul mecanism prin care se realizează responsabilitatea politică

În opinia Comisiei de la Veneția chiar dacă prevederile constituționale care interzic mandatul imperativ se adresează în mod expres parlamentelor, în democrațiile reprezentative acest principiu ar trebui să se aplice tuturor reprezentanților aleși, inclusiv celor de la nivel regional și local, revocarea și „rechemarea” (*recall*) fiind contradictorii principiului reprezentării.

„Mandatul imperativ este în general straniu pentru democrațiile occidentale”, dreptul constituțional din majoritatea statelor nefiind în favoarea acestuia (o serie de constituții interzic explicit mandatul imperativ, cum este cazul în: Franța - articolul 27 secțiunea III capitolul 1 Titlul III din Constituția Republicii; Italia - articolul 67 din Constituție; Germania - articolul 38 alineatul 1 din Legea fundamentală; Spania - articolul 67 alineatul (2) din Constituție; Portugalia - articolul 147 din Constituția portugheză etc.

Carta europeană a autonomiei locale, la rândul său, consacră principiile generale ale democrației și guvernării reprezentative la nivel local. Astfel, articolul 7 alineatul (1) stabilește principiul exercitării mandatului liber al reprezentanților, funcțiile și activitățile incompatibile cu acesta trebuind a fi stabilite prin lege (limitele și condițiile fiind în sarcina legiuitorului național). Exercitarea funcțiilor electiv locale trebuie să se bazeze numai pe criterii juridice obiective și nu pe decizii *ad hoc* (incompatibilitatea trebuie stabilită de lege). Supremația democrației reprezentative (articolul 3 alineatul (2) din documentul menționat) înseamnă că autogovernarea locală "se exercită prin consilii sau adunări constituite din membri aleși în mod liber, prin vot egal, direct și secret...(și) acestea pot alege și/sau numi organe executive, fără a impune asupra dreptului cetățenilor de a recurge la referendumuri sau alte cadre legale de exercitare a participării directe". Participarea directă și reprezentativitatea nu se exclud. Acolo unde funcțiile sunt deținute în baza votului direct, demiterea/rechemarea/revocarea electorală trebuie aprobate tot de către electorat, cu garanțiile juridice ale unei administrații stabile. Participarea directă poate fi implicată prin mecanisme consultative, prin petiționare și prin referendumuri locale. Libera exercitare a reprezentării (la nivel local) și „democrația locală” sunt părți constitutive ale democrației europene și acest lucru implică faptul că aleșii locali trebuie să își poată exercita funcțiile în mod liber, în fapt și în drept, în același mod în care

reprezentanții aleși la nivel național trebuie să fie în măsură să-și exercite activitatea în orice stat democratic.

În concluziile formulate, [Comisia de la Venetia](#) consideră că:

- Procesul de *recall*/rechemare/demitere electorală (pe parcursul mandatului) trebuie să fie strict reglementat și mecanismul unul instituționalizat. Trebuie eliminată orice confuzie între *recall* și destituire.
- Pragurile unei astfel de inițiative trebuie să fie suficient de ridicate pentru a se asigura că nu reflectă voința unei/unor minorități care a/au pierdut alegerile, respectiv un mijloc de a revoca un primar ales prin altă configurație a votului sau prin deturnarea votului inițial (să nu fie diminuată valoarea voturilor prin care reprezentantul a fost ales).
- Interzicerea mandatului imperativ pentru aleșii din organismele deliberative locale nu se aplică primarilor aleși în mod direct (asemănător președinților aleși), însă și în acest caz trebuie instituite filtre pentru a preveni abuzul.
- Procedul de *recall* este un instrument democratic dar trebuie să fie unul de excepționalitate, cu garanții procedurale. Limitele permissive ar trebui să privească doar primarii care sunt aleși în mod direct, când și dacă este prevăzut de Constituție sau de legislația națională/regională; dispozițiile relevante ar trebui să încerce să găsească un echilibru între necesitatea ca alegătorii să poată elimina un funcționar ales care și-a pierdut încrederea și necesitatea de a preveni utilizarea abuzivă a procesului; revocarea individuală a membrilor consiliului local nu ar trebui să fie permisă.
- În situațiile în care motivele încetării mandatului implică dispoziții legale și evaluări (destituire), sfârșitul mandatului ar trebui să facă obiectul unei proceduri judiciare, respectiv al unei decizii luate în cadrul unei proceduri judiciare de urgență, în termenul prevăzut de lege și nu în cadrul unui vot popular; prin urmare, trebuie să se facă o distincție clară între dispozițiile legale și responsabilitatea politică a primarilor aleși, precum și între instituțiile de rechemare/*recall*, revocare și destituire.

Mandatele aleșilor locali - România, Croația, Finlanda, Franța, Germania, Italia, Polonia, Slovacia, Spania, Suedia, Ungaria

Modelul rechemării (*recall*) și reglementarea acestei practici de control a responsabilității electorale a aleșilor se găsește la statele extra-europene, în special în SUA (în America de Nord dar și de Sud). Procedul de *recall* a suscitat interes (din perspectiva proiectelor de legi) în special începând cu anii 1980, ca modalitate de revigorare a democrației printr-o participare mult mai directă a cetățenilor (în lume sunt peste 25 de state în care mandatul poate înceta înainte de termen la diverse niveluri - național, regional sau local). Dintre statele care permit *recall*-ul menționăm Croația (în cazul prefecților și primarilor) și Polonia (prin referendum local); la nivelul aleșilor naționali procedul există în Regatul Unit – în condiții stricte și doar pentru circumscripțiile

individuale – precum și în Letonia și Liechtenstein. Pentru aleșii locali și regionali dispozițiile se referă mai ales la organele executive decât deliberative.

În **România**, în conformitate cu [Legea administrației publice locale](#), consiliile locale pot fi dizolvate de drept sau prin referendum local (la inițiativa a 25% din numărul votanților înscrși în listele electorale permanente); primarii pot fi demși prin același mecanism al referendumului popular. Mandatul consilierilor este reprezentativ, cu orientare de partid (nu pot părăsi partidul după alegere).

În **Croația**, (cu excepția prefectului județean) prefectul municipal, primarul, precum și deputatul care a fost ales împreună cu aceștia își pot termina mandatul printr-un vot popular, care pot fi propus de 20 % din numărul total de alegători locali sau de 2/3 membrii deliberativului local.

În **Finlanda** [mandatele sunt reprezentative](#), liste de candidați pentru alegerile comunale/municipale putând depune: partidele politice care sunt legal înregistrate în registrul partidelor politice sau asociațiile de circumscripție constituite de alegătorii eligibili, în condițiile legii. Fiecare partid poate depune o listă conținând un număr de candidați egal cu numărul consilierilor care urmează a fi aleși multiplicat cu 1,5 (dacă numărul total al consilierilor municipali este de 27 lista de partid poate cuprinde 40 de candidați). În cazul alianțelor se aplică aceeași regulă. O asociație de circumscripție constituită pentru susținerea unui candidat la funcția de consilier municipal trebuie să întrunească un număr de minimum 10 cetățeni cu drept de vot. Mai multe asociații de circumscripție pot forma liste comune cu observația că numărul total de candidați al acestora să fie egal cu numărul consilierilor multiplicat cu 1,5 (practic se echivalează cu pragul pentru partide). [Nu există sancțiuni legale speciale](#) (aplicabile doar reprezentanților/consilierilor locali). Consilierii locali nu fac obiectul *recall-ului*/demiterii electorale, potrivit legislației în vigoare.

În **Franța** mandatul este tot de tip reprezentativ, mandatul imperativ fiind nul, conform Constituției. Încetarea anticipată a mandatului consilierului local – voluntară sau nu - este în funcție de circumstanțe (deces, demisie, incompatibilitate, absențe repetate), inițiativa declanșării unui demers în sensul retragerii mandatului unui consilier local nu mai aparține electoratului (sancțiunea politică se aplică la alegerile următoare de către electorat). Demisia poate fi personală și voluntară sau poate fi o demisie în cadrul unei acțiuni politice colective (demisia tuturor consilierilor sau a unei facțiuni a acestora din deliberativul local). Nimeni nu poate fi ales decât dacă dovedește că și-a îndeplinit obligațiile impuse de codul serviciului național (art. I.45 din [Codul electoral](#)). Atractivitatea participării locale la viața comunității a făcut obiectul [legiferării](#), însă aceasta nu a privit reprezentativitatea mandatului ci măsuri în favoarea participării civice și cooperării intercomunale. [Charta alesului local](#) indică cu claritate că, în exercitarea mandatului său (pe întreaga sa durată) acesta reprezintă *interesele generale ale colectivității*, în baza principiului reprezentativității. (*“Issu du suffrage universel, l’ élu local est et reste responsable de ses actes pour la durée de son mandat devant l’ensemble des citoyens de la collectivité territoriale, à qui il rend compte des actes et décisions pris dans le cadre de ses fonctions”*).

În **Republica Federală Germania** mandatul este tot de tip reprezentativ, cu observația că fiecare land are propriile sale reglementări privind alegerile locale. Există

mecanisme de demitere electorală doar pentru primari, cu două variante: electoratul poate avea această inițiativă (în cadru reglementat) urmată de votul popular (în landurile Brandenburg, Saxonia, Schleswig-Holstein și Renania de Nord-Westfalia); în celelalte landuri deliberative locale (consiliile locale) pot iniția procedura (cu majoritate calificată) însă moțiunea respectivă va fi supusă votului electoratului local. Un astfel de mecanism combină reprezentativitatea democratică (aleșii exercită dreptul de inițiativă) cu exercitarea democratică a votului de către cetățeni.

Demisia din partid sau excluderea din partid sau din formațiunile civice și/sau politice (care au făcut nominalizarea prin care persoana a devenit membru al consiliului local) nu atrage după sine pierderea mandatului. Organul deliberativ poate decide retragerea mandatului unui consilier dacă este în cauză o condamnare în baza deciziei definitive a unei instanțe (cu o sentință privativă de libertate de la 3 luni în sus) sau dacă respectivul încalcă prevederile legii constituționale (Legea fundamentală) sau ale constituțiilor landurilor (acolo unde este cazul). În Renania-Palatinat, spre exemplu, prevederile legale statuează că, în aceste circumstanțe, se poate declanșa [procedura retragerii mandatului](#), însă consiliul local va decide după o lună de la aducerea la cunoștință a faptelor (temporizarea reprezentând un filtru de evitare a unor eventuale abuzuri). În acord cu legislația privind alegerile locale, înlocuitorul celui care a pierdut mandatul se decide după ce există o decizie finală a organului deliberativ. Electoratul nu mai intervine în mecanismul exercitării puterii deliberative a consiliului (până la următoarele alegeri, când poate aplica sancțiunea politică).

Alegerile municipale ("Kommunalwahlen") stabilesc reprezentanții locali în consiliile locale, orășenești, sunt aleși primarii și administratorii districtuali; fiecare land și oraș-stat are propria sa legislație care reglementează [alegerile locale](#). Mandatele sunt reprezentative (sistem proporțional cu liste deschise, închise sau închise și personalizate). Nu există un mandat imperativ (Germania post-belică a optat pentru consolidarea unui regim politic bazat pe un sistem robust de partide politice).

Alegerile locale în Germania				
Land/oraș-stat	Mandat	Vârsta de vot	Sistem electoral	Tip de listă
Baden-Württemberg	5 ani	16/18	Reprezentare proporțională cu listă deschisă	deschisă
Bavaria	6 ani	18/18	Reprezentare proporțională cu listă deschisă	deschisă

Berlin	5 ani	16/18	Reprezentare proporțională	închisă
Brandenburg	5 ani	16/18	Reprezentare proporțională cu listă deschisă	deschisă
Bremen	4 ani	16/18	Reprezentare proporțională cu listă deschisă	deschisă
Hamburg	5 ani	16/18	Reprezentare proporțională cu liste deschise, circumscripții multi-mandat și liste deschise	deschisă
Hessa	5 ani	18/18	Reprezentare proporțională cu listă deschisă	deschisă
Mecklenburg-Vorpommern	5 ani	16/18	Reprezentare proporțională cu listă deschisă	deschisă
Saxonia Inferioară	5 ani	16/18	Reprezentare proporțională cu listă deschisă	deschisă
Renania de Nord-Westfalen	5 ani	16/18	Reprezentare proporțională cu listă deschisă	închisă
Renania-Palatinat	5 ani	18/18	Reprezentare proporțională cu listă deschisă	deschisă
Saarland	5 ani	18/18	Reprezentare proporțională	închisă
Saxonia	5 ani	18/18	Reprezentare proporțională cu listă deschisă	deschisă

Saxonia-Anhalt	5 ani	16/18	Reprezentare proporțională cu listă deschisă	deschisă
Schleswig-Holstein	5 ani	16/18	Reprezentare proporțională personalizată	închisă
Turingia	5 ani	16/18	Reprezentare proporțională cu listă deschisă	deschisă

În **Italia**, în conformitate cu [Legea 81/1993](#), în municipalitățile cu peste 15000 de locuitori, primarul ales în mod direct își poate încheia mandatul înainte de termen printr-un vot de cenzură al consiliului municipal. Dar votul de neîncredere atrage și dizolvarea consiliului conform principiului „*aut simul stabunt aut simul cadent*” și noi alegeri sunt convocate pentru ambele organisme. Comisia de la Veneția de altfel, în opinia menționată, consideră că dizolvarea unui organ deliberativ și revocarea unui reprezentant ales sunt măsuri excepționale (sau care trebuie aplicate în mod excepțional pentru defecțiuni majore) și că sunt necesare garanții procedurale, inclusiv intervenția unei instanțe.

În **Polonia** [legislația](#) prevede rechemarea prin intermediul referendumurilor locale a primarilor, nu și a aleșilor din consiliile locale (între 2010 și 2014 16 primari fiind demși prin astfel de proceduri). Mandatul consilierilor este unul reprezentativ.

În **Slovacia**, primarii pot fi rechemați prin vot popular local, în conformitate cu dispozițiile secțiunii 13a.3a din [Legea nr. 369/1990](#) privind municipalitățile, cu modificările și completările ulterioare. Conform statisticilor publicate de Asociația municipalităților și orașelor slovace, între 2005 și 2015, referendumuri locale au fost organizate în 7,1 % dintre municipalități. Dintre acestea, 31,6% s-au referit la rechemarea/demiterea primarului și au avut succes, 10,6 % au vizat același lucru dar fără a trece de votul electoratului local. Consilierii locali au mandat reprezentativ.

În **Spania** funcționează un mecanism de tip moțiune constructivă împotriva primarului (rechemarea/demiterea electorală e acompaniată de votul pentru supleant). Procedul este diferit de revocare (care este atributul unui alt organism). Aleșii au căi individuale de atac – parlamentarii dar și aleșii locali – prin apel la Curtea Constituțională (procedură numită [recurso de amparo](#)), existând deja o doctrină consolidată în timp privind protejarea reprezentanților aleși în litigiile cu partidele sau cu grupurile parlamentare de proveniență. Deși nu este un drept menționat în Constituție, [Curtea Constituțională a Spaniei](#) a construit o jurisprudență solidă privind accesul și exercitarea funcțiilor publice – care include accesul la funcție, preluarea și exercitarea mandatului și continuitatea; această teză privește parlamentarii dar și reprezentanții locali. Practic, interzicerea mandatului imperativ a fost extinsă de la nivelul parlamentarilor la nivelul aleșilor locali.

În **Suedia** mandatul consilierului poate fi revocat de deliberativul local doar dacă reprezentantul ales a refuzat exonerarea de răspundere sau dacă, printr-o hotărâre definitivă a unei instanțe, a fost condamnat pentru o infracțiune care se pedepsește cu închisoarea (de la doi ani în sus). Reglementarea mandatului se regăsește în [Legea administrației locale](#) (Cap.4 secțiunile 6 – 10a); mandatul este de tip reprezentativ (la nivel regional alegerile reflectă în măsură aproape identică reprezentarea partidelor prezente cu liste de candidați și la alegerile generale; alegerile municipale cunosc o diversitate ceva mai pronunțată a candidaturilor, urmare a modului în care cetățenii sunt preocupați de problemele de interes specific. Determinante pentru formarea opiniilor votanților sunt: politicile partidelor, programele electorale și evident calitatea listelor de candidați. La nivel informal subiectele de interes major pentru societate (cum sunt politicile de sănătate, aflate în gestiunea administrațiilor regionale și locale) pot aglutina un vot specific (la alegerile din 2018 [studiile sociologice](#) au profilat existența *de facto* a unui „partid al sănătății”).

În **Ungaria**, după modificarea Constituției, guvernul a inițiat și parlamentul maghiar a aprobat o legislație favorizând politicile de centralizare în zonele de competențe aflate, până atunci, în sarcina municipalităților și auto-guvernărilor, fapt criticat la diverse paliere ale instituțiilor europene (Comisia de la Veneția, [Congresul autorităților locale și regionale al Consiliului Europei](#) etc.). Municipalitățile au pierdut din prerogative (în domeniile sănătății, educației, serviciilor de utilitate publică și socială și au fost limitate drepturile de proprietate asupra infrastructurii); protecția constituțională (dreptul de a sesiza Curtea Constituțională într-o serie de cauze¹) autonomia fiscală și financiară au fost mult reduse față de situația inițială, însă fără a afecta procesul electoral la nivel local. [Legea maghiară](#) privind alegerile locale nu are prevederi speciale legate de demisia /demiterea aleșilor locali. [Mandatul consilierilor locali](#) este unul de reprezentare al intereselor întregii comunități, orice consilier poate reprezenta deliberativul dacă primește mandat în acest sens (prin vot colegial), poate participa fără drept de vot la lucrările tuturor comisiilor de la nivelul consiliului local, și poate iniția modificarea hotărârilor locale. Mandatul imperativ nu există (cu posibilitatea revocării consilierului în alte condiții decât pierderea mandatului dedusă din existența unei incompatibilități, demisie, cauze medicale grave sau cauze penale cu o decizie definitivă în instanțe).

Statele Unite ale Americii

În SUA, un număr de 39 de state componente ale federației au prevăzute proceduri de *recall* (cuprinse în constituțiile statelor respective - unde este cazul – sau în chartele municipale și districtuale ori în alte tipuri de legi cu aplicabilitate la nivelul statelor respective).

Observații: procedurile de revocare diferă sensibil în ceea ce privește termenul de declanșare (există limite fixate în raport de durata mandatului respectiv și o limită de tip

¹ Constitutional Court of Hungary. Ruling No. 3105/2014. (IV.17.) în https://arsboni.hu/the-municipal-election-system-in-hungary/#_ftn4

buffer raportată la debutul și finalul acestuia, interval în care nu pot fi inițiate proceduri de revocare), numărul de semnături necesare precum și motivarea declanșării procedurii (doar unele state au prevăzute motive specifice, care antrenează eventual inițierea revocării, cele mai multe nu); există diferențe și în ceea ce privește oficialii și pozițiile publice care fac obiectul revocării (în general judecătorii de la curțile de apel și de la tribunale nu fac obiectul revocării). Sistemul revocării din SUA constituie un model practic al modului în care votul imperativ operează - limitele mandatului depind în permanență de electorat, dar există și reguli de prevenire a abuzului.

Statele Unite ale Americii		
Statul	Fac obiectul procedurii de "recall"	Pașii procedurali
Alabama Ala. Code §11-44-130 - 11-44-134	Primarii și consilierii municipali	Nu există restricții privind inițierea procedurii. Motivele nu trebuie să fie specifice. Nu există limită de timp pentru strângerea semnăturilor. Votanții/semnatarii petiției de revocare vor înregistra documentul la registratura municipală. Semnăturile trebuie să fie în pondere de 30% din numărul celor care au votat la ultimele alegeri (§11-44E-168).
Alaska Const. Art. 11, §8 Alaska Stat. §29.26-240 et seq.	Toți cei care dețin poziții în urma alegerilor cu excepția ofițerilor judiciari	O astfel de inițiativă nu poate fi declanșată mai devreme de împlinirea a 120 de zile de la preluarea mandatului. Motive: abuzul în serviciu, incompetența, eșecul în îndeplinirea îndatoririlor. Semnăturile trebuie strânse în termen de 60 de zile. Semnăturile trebuie să fie în pondere de 25% din numărul total al celor care au votat la ultimele alegeri.
Arizona Const. Art. 8	Toți funcționarii publici (nu și cei federali) care dețin poziții în urma unui proces	Procedura nu poate fi declanșată mai devreme de 6 luni de la începerea mandatului.

	electiv dar și cei care au fost numiți	Nu sunt prevăzute motive specifice. Timpul de strângere a semnăturilor este de 120 de zile. Numărul semnatarilor trebuie să fie de 25% din numărul total al votanților de la ultimele alegeri.
California Const. Art. 2, §19 Cal. Election Code §11000 et seq.	Oficialii aleși în orașe, districte, districte școlare, districte colegiale și districte speciale, judecătorii curților de apel și tribunalelor. Prevederile privind revocarea cuprinse în chartele districtelor și orașelor (dacă există) nu sunt modificate de reglementările de la nivel statal (funcționează autonomia instituției revocării).	Revocarea poate fi declanșată la 90 de zile de la preluarea mandatului dar nu mai târziu de 6 luni până la încheierea acestuia. Nu sunt prevăzute motive specifice. Timpul pentru strângerea semnăturilor este între 40 și 120 de zile (depinde de mărimea districtului). Numărul semnatarilor diferă după numărul votanților înregistrați în respectivele jurisdicții.
Florida Fla. Stat. Ann §100.361	Orice membru al consiliului municipal sau al consiliului districtual	Procedura nu poate fi declanșată mai repede de împlinirea unui termen de minim ¼ din durata mandatului. Motivele declanșării procedurii: neglijarea sarcinilor, beție, incompetență, proastă conducere și erori repetate în exercitarea atribuțiilor, incapacitatea perpetuă de a îndeplini sarcinile oficiale, condamnarea pentru infracțiuni implicând turpitudinea morală. Termenul de strângere a semnăturilor: 30 de zile. Numărul de semnături depinde de mărimea districtului (de la 50 de electori sau

		10% din votanții înregistrați până la 1000 acolo unde districtul are 25000 de votanți înregistrați).
Michigan Const. Art. 2, §8 Mich. Comp. Laws §168.951 - 168.977	Toți oficialii aleși cu excepția judecătorilor de instanțe	Procedura nu se declanșează în primele 6 și în ultimele 6 luni de mandate (dacă mandatul este de 2 ani sau mai puțin). Dacă mandatul este mai mare de 2 ani procedura nu poate fi declanșată în primul și în ultimul an de mandat. Nu sunt necesare motive speciale. Termenul de strângere a semnăturilor este de 6 luni. Numărul minim de semnături este de 25% din totalul celor care au votat la ultimele alegeri pentru funcția de guvernator.
New Jersey Const. Art. 1, §2(b)	Toți cei care dețin posturi în urma alegerilor, de la oficialii locali la congresmeni	Procedura nu poate fi declanșată în primul an de mandat. Nu sunt necesare motivații speciale. Termenul de strângere a semnăturilor este de 160 de zile. Numărul necesare de semnături este de 25% din numărul votanților înregistrați (în district / circumscripție).

Alte state în care există procedura de revocare (*recall*) și prevederile legale (linkuri):

- Arkansas [Ark. Code §14-47-112](#), [Ark.Code §14-48-114](#), [Ark. Code §14-61-119](#), [Ark. Code §14-92-209](#)
- Colorado [Const. Art. 21, §4 Colo. Rev. Stat. §31-4-501 et seq.](#)
- Georgia [Const. Art. 2, §2.4 Ga. Code §21-4-1 et seq.](#)
- Idaho [Const. Art. 6, §6 Idaho Code §34-1701 et seq.](#)
- Kansas [Const. Art. 4, §3 Kan. Stat. Ann. §25-4301 et seq.](#)
- Louisiana [Const. Art. 10, §26 La. Rev. Stat. §18:1300 et seq.](#)
- Minnesota [Minn. Stat. Ann. §351.14 - 351.23](#)
- Missouri [Mo. Rev. Stat. §77.650 Mo. Rev. Stat. §78.260](#)
- Montana [Mont. Code Ann. §2-16-601 et seq.](#)

- Nebraska [Neb. Rev. Stat. §31-786 - 31-793 Neb. Rev. Stat. § 32-1301 - 32-1309](#)
- Nevada [Const. Art. 2, §9](#)
- New Hampshire [N.H. Rev. Stat. Ann. § 49D:3\(e\)](#)
- New Mexico [Const. Art. 10, §9](#)
- North Dakota [Const. Art. 3, §10](#)
- Ohio [Ohio Rev. Code §705.92](#)
- Oregon [Const. Art. 2, §18 ORS §249.865 - 249.880](#)
- South Dakota [S.D. Codified Laws §9-13-29 - 9-13-35](#)
- Tennessee [Tenn. Code Ann. §6-31-301](#)
- Washington [Const. Art. 1, §33-34 Wash. Rev. Code §29A.56.110 et seq.](#)
- West Virginia [W. Va. Code §8-12-4\(3\)](#)
- Wisconsin [Const. Art. 13, §12 Wis. Stat. Ann. §9.10](#)
- Wyoming [Wyo. Stat. §15-4-110](#)

Bibliografie

Borraz, O. , John, P. (eds.) 2004. **Symposium on the transformation of leadership în Western Europe**. International Journal of Urban and Regional Research, 28 (1): 107–200.

Le Galès, P. 2005. **France: the intermunicipal revolution**. In **Comparing Local Governance**, ed. B. Denters and L. Rose. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Bours, A. 1993. **Management, tiers, size and amalgamations of local government**, în **Local Government in the New Europe**, ed. R. J. Bennett. London: Belhaven.

Cronin, T. E. 1989. **Direct Democracy: The Politics of Initiative, Referendum and Recall**, Cambridge, Mass.: Harvard University Press.

Rhodes R. A. W, Binder S. A., Rockman BERT A. (eds)., 2006 **The Oxford Handbook of Political Institutions**, OUP, 2006 (din volum Gerry Stoker Cap.25.COMPARATIVE LOCAL GOVERNANCE).

Webografie

Consiliul Europei (trimiteri la documentele **Adunării Parlamentare, Comisiei de la Veneția, Congresului autorităților locale și regionale** din cadrul Consiliului Europei)

[https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2019\)011rev-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2019)011rev-e)

<http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-EN.asp?fileid=17532>

<http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=17531>

[https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2009\)027-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2009)027-e)

<https://rm.coe.int/european-charter-for-local-self-government-english-version-pdf-a6-59-p/16807198a3>

România

<http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/79638>

Croația

https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2007_10_109_3178.html

Finlanda

<https://www.finlex.fi/fi/laki/kaannokset/2015/en20150410.pdf>

Franța

<https://www.legifrance.gouv.fr/codes/id/LEGITEXT000006070239/>

https://www.ined.fr/en/everything_about_population/data/france/population-structure/municipalities/

Germania

<https://www.kommunalbrevier.de/kommunalbrevier/gemeindeordnung-gemo/2-kapitel-verfassung-und-verwaltung-der-gemeinden/2-abschnitt-gemeinderat/31-ausschluss-aus-dem-gemeinderat/>

<https://www.wahlrecht.de/gesetze.htm>

<https://www.wahlrecht.de/kommunal/index.htm>

Italia

https://www.gazzettaufficiale.it/atto/serie_generale/caricaDettaglioAtto/originario?atto.dataPubblicazioneGazzetta=1993-03-27&atto.codiceRedazionale=093G0149

Polonia

https://kbw.gov.pl/uploaded_files/1575627591_referendum_lokalne.pdf

Slovacia

<http://skolenie.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/1990/369/20020508.html>

Spania

<https://www.tribunalconstitucional.es/es/tribunal/Composicion-Organizacion/competencias/Paginas/04-Recurso-de-amparo.aspx>

<https://www.tribunalconstitucional.es/es/jurisprudencia/Paginas/default.aspx>

https://www.hacienda.gob.es/Documentacion/Publico/SGT/CATALOGO_SEFP/223_Regimen-Local-ING-INTERNET.pdf

Suedia

<https://www.government.se/contentassets/9577b5121e2f4984ac65ef97ee79f012/the-swedish-local-government-act>

<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13597566.2020.1739656>

Ungaria

<https://www.valasztas.hu/web/national-election-office/act-i-of-2010-on-the-election-of-municipal-representatives-and-mayors>

SUA

https://ballotpedia.org/States_with_gubernatorial_recall_provisions

Legislație statală

Alabama [Ala. Code §11-44-130 - 11-44-134](#)

Alaska [Const. Art. 11, §8 Alaska Stat. §29.26-240 et seq.](#)

Arizona [Const. Art. 8](#)

California [Const. Art. 2, §19 Cal. Election Code §11000 et seq.](#)

Florida [Fla. Stat. Ann §100.361](#)

Michigan [Const. Art. 2, §8 Mich. Comp. Laws §168.951 - 168.977](#)

New Jersey [Const. Art. 1, §2\(b\)](#)